

Isikunimeseadused Põhja-Euroopas

1980. aastad olid isikunimeõiguse uuendamise ajaks Põhja-Euroopas. Norras hakkas muudetud isikunimeseadus kehtima 1. veebruaril 1980, Taanis 1. aprillil 1982, Rootsis 1. jaanuaril 1983, Soomes 1. jaanuaril 1986. Islandil hakkas uus isikunimeseadus kehtima 1. novembril 1991, Fääri saartel 16. oktoobril 1992.

Rootsi 1982. a nimeseaduses on rõhutatud isikuvabadust, sugudevahelist võrdsust ja võrdsust abielust ning abieluväliselt sündinud laste vahel. Abiellujatel lubatakse säilitada oma abielueelses perekonnanime või valida emma-kumma abikaasa perekonnanime ühiseks perekonnanimeks. Varasema (1963. aasta) seadusega võrreldes on erinevuseks see, et ühiseks nimeks võidakse valida ka naise perekonnanime. Enamasti valitakse siiski mehe oma. On kasvanud nende naiste osakaal, kes kombineerivad mehe perekonnanime ja oma vallaspõlvenime, kasutades ühte neist nn kesknimena. Kolm aastat pärast seaduse kehtimahakkamist ei olnud teada ühtegi meest, kes oleks samamoodi toiminud. Kui abielus vanematel on erinevad perekonnanimed, on lubatud lapsele need mõlemad anda, üks perekonnanimena ja teine kesknimena. Seda seaduse antud võimalust rootslased eriti ei ole tarvitanud.

Norra 1980. aasta seaduse eesmärgiks oli samuti naiste ja meeste ning abielust ja abieluväliselt sündinud laste vahelise võrdsuse taotlus. Abiellujatel lubatakse jääda oma abielueelsete perekonnanimede juurde või valida emma-kumma abielupoole perekonnanime ühiseks perekonnanimeks. Lastepuhul pole enam vahet, kas vanemad on abielus või mitte. Kui vanemad ei avalda oma eelistust, saab laps automaatselt ema perekonnanime. Ühest ja samast abielust sündinud lapsed ei pea Norras kandma samu perekonnanimesid (sama kehtib ka Taanis, kuid Rootsis ja Soomes peavad täielikel õdedel-vendadel olema ühesugused perekonnanimed). Norras tuleb lapse nimi registreerida kuue kuu jooksul, arvates lapse sünnist. Kuuekuulise tähtaja seavad ka Taani, Islandi ja Fääri saarte isikunimeseadused. Rootsis tuleb lapse nimi registreerida kolme kuu jooksul, arvates sünnist, Soomes kahe kuu jooksul.

Taani isikunimeseadus jõustus 1. aprillil 1982. 1970. aastate algul oli Taanis tarvitusel umbes 19 000 erikujulist mehe- ja 20 000 erikujulist naisenime. Tavaliselt kannab taanlane üht eesnime. Erikujulisi perekonnanimesid oli 85 000, kuid 65% rahvastikust kandis neist 50 tavalisemat nime. Nende 50 hulgas oli vaid 6 nime, mis ei olnud *sen*-lõpulised. Kõik ülejäänud esiviiekümne nimeid olid *sen*-lõpulised (Jensen, Nielsen, Hansen, Pedersen, Andersen, Christensen, Larsen, Sørensen, Petersen, Rasmussen, Jørgensen, Madsen, Olsen, Kristensen). Selliste tihti korduvate patronüümsete perekonnanimede tõttu on Taanis lubatud kasutada nn kesknime (*middle name*). See lisatakse sidekriipsu abil perekonnanimele, moodustades nii liitvälise perekonnanime. Selline nimi on ka ametlikult pärandatav. Teistes Põhjala riikides selline perekonnanime moodustamine ei ole lubatud. Isiklikul soovil võib patronüümi või metronüümi kanda, kuid seda ei saa pärandada.

Soome isikunimeseadus hakkas kehtima 1. jaanuaril 1986. Eesmärgiks oli kindlustada perekonnanimede järjepidevus ja muutumatus, tagada abielust ja abieluväliselt sündinud laste võrdsus, kaitsta kodumaist nimevara ja ühtlustada ning lihtsustada isikunimede kohta käivaid seadusesätteid. Naisel lubati jääda abielludes oma vallaspõlvenime juurde, abielumehele anti

õigus valida naisega koos ühiseks perekonnanimeks naise perekonnanimi. Lastele lubati pärandada kas ema või isa perekonnanimi, kui nende nimed erinesid. Kõik samast abielust sündinud lapsed peavad kandma ühesugust perekonnanime. Seaduse kehtimise esimese aasta jooksul abiellunud paaridest valis 92,1% ühiseks nimeks mehe perekonnanime. 23 942 pruudist otsustas 1810 säilitada oma abielueelse perekonnanime abikaasa perekonnanime ees (nt Maria Smeds-Berg). Sellised nimed on ainult isikukohaseks kasutamiseks, neid ei saa pärandada. 7,5% pruutidest ei muutnud abielludes oma perekonnanime, vaid jäid oma abielueelse perekonnanime juurde. Vaid väga väike osa abiellunud meestest valis naisega ühiseks perekonnanimeks naise perekonnanime (116 meest kõigest 1986. aastal abiellunutest). Neist 116-st 15 säilitas ühise nime eel oma vallas põlvlaegse nime.

Soome seda nimeseadust täiendati 1991. ja 1993. aastal. Lihtsustati mitmeid protseduure. Uue perekonnanime valikule seati piirang, et selleks ei või võtta ühtegi Soome rahvastikuregistris leiduvat perekonnanime. Täpsustati nimede muutmise korda ja eesnimevaliku piiranguid. Igal Soome kodanikul on õigus ühel korral oma nime muuta lihtsustatud korras, ametnikule kirjalikult teatades. Sellisel juhul pole isegi nimemuute põhjendust vaja esitada. Eesnimesid võib soomlasel olla kõige enam kolm. Eesnimeks ei või olla: 1) tüdrukul mehe-, poisil naisenimi; 2) perekonnanimi, kui see pole patronüüm, mida kasutatakse teise eesnime kõrval; 3) nimi, mida juba kannab vend või õde, poolvend või poolõde, muidu kui teise eesnimega koos; 4) keelevastane nimi; 5) sobimatu nimi. Neljast esimesest piirangust võib teha erandi mõjuvatel põhjustel (nt usuline põhjus). Nime saab muuta alates 18. eluaastast, varem hooldaja või eestkostja nõusolekul. 1991. aasta seadus täpsustab neid piiranguid. Nt keelevastane – nimi, mis kujult või kirjutusviisilt ei vasta kodumaisele nimetavale. Kesknimena võib kasutada nii paronüümi kui ka metronüümi. Mõjuvad põhjused kehtestatud piirangutest kõrvalehiilimiseks on 1) usulised põhjused, 2) kui isikul on oma kodakondsuse, peresuhete või muu erilise asjaolu tõttu seos teise riigiga ning soovitatav eesnimi vastab selle riigi nimetavale, 3) kui on muu mõjuv põhjus.

Islandi uus isikunimeseadus jõustus 1991. aastal. Lapsele lubatakse anda kuni kolm eesnime. Eesnimi peab olema islandikeelne või islandi keelega täiesti kohanenud, see ei tohi olla islandi keele süsteemiga vastuolus. Tüdrukule ei saa anda mehe-, poisile naisenime. Nimeküsimumstega tegelemiseks luuakse nimekomitee. Selle ülesandeid on koostada lubatud nimede nimestik. 1992. aastal kuulus sellesse 1743 nime, 886 T, 857 P. Kui soovitakse nime, mida nimekirjas ei leidu, tuleb lapsevanematel või ametnikel konsulteerida nimekomiteega. Rahvastikuregistrissegi ei saa selliseid nimesid kanda ilma komitee loata. Lapsele tuleb anda nimi kuue kuu jooksul arvates tema sünnist. Komitee on kolmeliikmeline.

Islandlase perekonnanimeks on patronüüm või metronüüm, vastavalt lapse soole *-son* või *-dottir*. Kui perekonnal on olemas päritav perekonnanimi, võib laps ka selle saada. Uusi islandi perekonnanimesid juurde ei tekitata, kuid võib edasi kasutada neid perekonnanimesid, mis olid rahvastikuregistris enne uue seaduse jõustumist. Seega soodustab Islandi riik patronüümide ja metronüümide tarvitamist perekonnanimede asemel.

Fääri saarte isikunimeseadus jõustus 16. oktoobril 1992. Lapsele tuleb nimi anda kuue kuu jooksul arvates tema sünnist. Lubatud on kuni kaks eesnime. Valitud nimi peab olema kooskõlas fääri keelega ega tohi põhjustada lapsele ebamugavust. Erandid on lubatud välismaalastele. Seadus näeb ette kolmeliikmelise isikunimekomitee, kelle ülesandeks muu hulgas on lubatud nimede nimekirja koostamine. Esimene seesugune nimestik sisaldas 780 P, 612 T. Kui soovitakse nime, mida ei leidu selles nimekirjas, tuleb küsida nimekomitee arvamust. Lubatakse kasutada patronüüme ja metronüüme isikukohaselt perekonnanime

asemel, kuid neid ei saa pärandada kui perekonnanime. Seaduse jõustumise järgse kuue kuu jooksul toimetatud 171 nimemuutmisest 81 korral sooviti perekonnanime asemele võtta patronüüm. Sünninud lastest 94,6%-le anti perekonnanimi, 5,4%-le patronüümne lisanimi. Abiellunud naistest 84,8% loobus oma perekonnanimest mehe perekonnanime kasuks. Vastsündinutest 48,3%-le anti üks eesnimi, 33,1%-le eesnimi ja kesknimi, 14,5%-le kaks eesnime, 4,1%-le kaks eesnime ja kesknimi. Nimekomitee pidi kaaluma 48 nimesooviavaldust, neist rahuldati 27 ning lükati tagasi 18, ülejäänud, mis puudutasid välismaalasi, läksid kaalumisele kõrgemas kohtus. Lubatud nimede nimestikku lisati selle aja jooksul 30 uut nime.